

BIROUL ÎNALTULUI COMISARIAT
AL NAȚIUNILOR UNITE PENTRU REFUGIAȚI

**MANUAL REFERITOR LA PROCEDURI
ȘI CRITERII DE DETERMINARE
A STATUTULUI DE REFUGIAT**

în baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967
privind statutul refugiaților

Reeditare
Geneva, ianuarie 1992

INTRODUCERE

Documente internaționale care definesc noțiunea de "refugiat"

A. Primele documente (1921 - 1946)

1. La începutul secolului 20, problema refugiaților a devenit de interes pentru comunitatea internațională care, din motive umanitare, a început să își asume responsabilitatea de a proteja și asista refugiații.
2. Modelul acțiunii internaționale e în numele și în beneficiul refugiaților a fost stabilit de Liga Națiunilor și a fost consacrat prin adoptarea unei serii de acorduri internaționale. Aceste documente sunt menționate în Articolul 1.A (I) al Convenției din 1951 referitoare la statutul refugiaților (vezi paragraful 32 de mai jos).
3. Definițiile din aceste documente raportează fiecare categorie de refugiați la originea lor națională, la teritoriul pe care l-au părăsit și la lipsa protecției diplomatice din partea țării de origine. Acest fel de definiție "pe categorii" a condus la o interpretare simplă și nu a creat dificultăți în a stabili cine era refugiat.
4. Deși în prezent puține persoane cuprinse în termenii primelor documente ar putea cere o determinare formală a statutului de refugiat, astfel de cazuri pot surveni, totuși, ocazional. Acestea sunt tratate în capitolul II, A. Persoanele ce se încadrează în definițiile prevăzute în documentele internaționale anterioare Convenției din 1951 sunt considerate de obicei "refugiați statutarî".

B. Convenția din 1951 privind statutul refugiaților

5. Imediat după cel de-al doilea Război mondial, deoarece problema refugiaților nu a fost rezolvată, s-a simțit nevoia unui nou document internațional pentru a defini statutul juridic al refugiaților. În locul acordurilor ad-hoc adoptate în legătură cu categorii specifice de refugiați, s-a optat pentru un document care să cuprindă o definiție generală a refugiatului. Convenția privind statutul refugiaților a fost adoptată de o Conferință a Plenipotențiarilor Națiunilor Unite la 28 iulie 1951, și a intrat în vigoare la 21 aprilie 1954. În următoarele paragrafe ea este numită "Convenția din 1951". (Textul Convenției din 1951 va fi găsit în Anexa II.)

C. Protocolul din 1967 privind statutul refugiaților

6. Conform definiției generale conținută în Convenția din 1951, un refugiat este o persoană care:
"În urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și a unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată ... se află în afara țării a cărei cetățenie o are..."
7. Data limită de 1 ianuarie 1951 a fost fixată potrivit dorinței guvernelor, în momentul elaborării Convenției, pentru a limita obligațiile lor la situații ale refugiaților ce erau cunoscute ca existente la vremea aceea sau la cele ce ar putea apărea ulterior dar cauzate de evenimente ce deja se produsese.
8. Cu trecerea timpului și odată cu apariția a noi probleme ale refugiaților, s-a simțit nevoia crescândă de a face aplicabile prevederile Convenției din 1951 la aceste noi categorii de refugiați. Ca rezultat, a fost elaborat Protocolul privind statutul refugiaților. După analizarea sa de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite, acesta a fost deschis aderării la 31 ianuarie 1967 și a intrat în vigoare la 4 octombrie 1967.
9. Prin aderarea la Protocolul din 1967, statele se angajează să aplice prevederile de fond ale Convenției din 1951 refugiaților ce se încadrează în definiția dată de Convenție, dar fără a ține cont de data limită de 1 ianuarie 1951. Deși este legat în acest fel de Convenție, Protocolul este un document independent la care statele pot adera chiar dacă nu sunt părți la Convenție.
10. În următoarele paragrafe, Protocolul privind statutul refugiaților va fi numit "Protocolul din 1967". (Textul Protocolului va fi găsit în Anexa III.)
11. În momentul redactării prezentului manual, 78 de state erau membre ale Convenției din 1951 sau ale Protocolului din 1967 ori ale ambelor documente. (O listă a statelor membre, reactualizată la data traducerii acestui manual, va fi găsită în Anexa IV.)

D. Principalele prevederi ale Convenției din 1951 și ale Protocolului din 1967

12. Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 conțin trei tipuri de prevederi:

(i) Prevederi ce dau o definiție generală a persoanelor care sunt și care nu sunt refugiați precum și a celor care au fost refugiați dar au încetat de a mai fi. Discutarea și interpretarea acestor prevederi constituie esența prezentului manual, ce este destinat a-i orienta pe cei a căror sarcină este să determine statutul de refugiat.

(ii) Prevederi ce definesc statutul juridic al refugiaților precum și drepturile și obligațiile acestora în țara de refugiu. Deși aceste prevederi nu au o influență în procesul de determinare a statutului de refugiat, autoritatea căreia i s-a încredințat acest mandat trebuie să le cunoască, deoarece deciziile sale pot avea consecințe deosebit de importante pentru persoana interesată sau familia sa.

(iii) Alte prevederi ce se referă la implementarea acestor documente din punct de vedere administrativ și diplomatic. Articolul 35 al Convenției din 1951 și Articolul 11 al Protocolului din 1967 conțin un angajament al statelor părți de a coopera cu Biroul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați în exercitarea funcțiilor sale și, în special, de a-i facilita îndeavorurile sale de supraveghere a aplicării acestor documente.

E. Statutul Biroului Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați

13. Documentele descrise mai sus în secțiunile A și C definesc persoanele care trebuie să fie considerate refugiați și cer statelor părți să le acorde un anumit statut pe respectivele lor teritorii.

14. Printr-o decizie a Adunării Generale a ONU, Biroul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați (ICNUR) a fost creat la 1 ianuarie 1951. Statutul Biroului este anexat Rezoluției 428 (V), adoptată de Adunarea Generală la 14 decembrie 1950. Conform Statutului, Înalțul Comisariat este chemat - inter alia - să asigure protecție internațională, sub auspiciile Națiunilor Unite, refugiaților ce intră în competența Înalțului Comisariat.

15. Statutul conține definiții ale acelor persoane asupra cărora se exercită mandatul Înalțului Comisariat. Aceste definiții sunt foarte asemănătoare, dacă nu identice, cu definiția conținută în Convenția din 1951. În virtutea acestor definiții, Înalțul Comisariat își exercită mandatul său fără a se aplica data limită sau limitarea geografică.

16. Astfel, o persoană care îndeplinește criteriile din Statutul ICNUR beneficiază de protecția Națiunilor Unite asigurată de Înalțul Comisariat, indiferent dacă acesta se găsește sau nu într-un stat parte la Convenția din 1951 sau la Protocolul din 1967, ori dacă a fost sau nu recunoscut de țara de primire drept refugiat pe baza oricărui dintre aceste documente. Astfel de refugiați, ce se află sub mandatul Înalțului Comisariat, sunt numiți de obicei "refugiați sub mandat".

17. Din cele de mai sus, se va vedea că o persoană poate fi simultan considerată refugiat sub mandat și refugiat pe baza Convenției din 1951 sau a Protocolului din 1967. Aceasta se poate afla într-o țară ce nu este obligată de vreunul din aceste documente, sau nu poate fi recunoscută ca "refugiat pe baza Convenției" prin aplicarea datei limită sau a limitării geografice. Chiar și în astfel de cazuri, aceasta va putea solicita protecție din partea Înalțului Comisariat, în conformitate cu prevederile Statutului.

18. Mai sus menționata Rezoluție 428 (V) și Statutul Înalțului Comisariat cheamă la cooperare între guverne și Înalțul Comisariat în tratarea problemelor refugiaților. Înalțul Comisariat este desemnat ca autoritatea însărcinată cu acordarea protecției internaționale pentru refugiați și este chemat inter alia, să promoveze încheierea și ratificarea de convenții internaționale pentru protecția refugiaților și, totodată, să supravegheze aplicarea acestora.

19. Astfel de cooperare, combinată cu funcția sa de supraveghere, formează bazele interesului fundamental pe care Înalțul Comisariat îl are în procesul determinării statutului de refugiat pe baza Convenției din 1951 și a Protocolului din 1967. Rolul jucat de Înalțul Comisariat se regăsește, la nivele diferite, în procedurile pentru determinarea statutului de refugiat stabilite de o serie de guverne.

F. Instrumente regionale referitoare la refugiați

20. Pe lângă Convenția din 1951, Protocolul din 1967 și Statutul Înalțului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați există o serie de acorduri, convenții și alte instrumente regionale referitoare la refugiați, în special în Africa, în cele două Americi și în Europa. Aceste instrumente regionale se referă la chestiuni precum acordarea azilului, documentele și facilitățile de călătorie etc. Unele conțin, de asemenea, o definiție a noțiunii de "refugiat", sau a persoanelor ce pot beneficia de azil.

21. În America Latină, problema azilului diplomatic și teritorial este tratată într-un număr de instrumente regionale incluzând Tratatul de drept penal internațional (Montevideo, 1889); Acordul asupra extrădării (Caracas, 1911); Convenția privind azilul (Havana, 1928); Convenția asupra azilului politic (Montevideo, 1933); Convenția asupra azilului diplomatic (Caracas, 1954); și Convenția asupra azilului teritorial (Caracas, 1954).

22. Un instrument regional și mai recent este Convenția ce guvernează aspectele specifice ale problemelor refugiaților din Africa, adoptată de Adunarea șefilor de stat și de guvern ai Organizației Unității Africane, la 10 septembrie 1969. Această Convenție conține o definiție a noțiunii de "refugiat", constând din două părți: prima parte este identică cu definiția dată de Protocolul din 1967 (adică definiția din Convenția din 1951 fără data limită și limitare geografică). A doua parte prevede că noțiunea de "refugiat" se aplică și

"oricărei persoane care, datorită agresiunii externe, ocupației, dominației străine sau evenimentelor ce tulbură grav ordinea publică, fie într-o parte a teritoriului fie în întreaga țară de origine sau a cărei cetățenie o are, este obligată să părăsească locul de reședință obișnuită pentru a căuta refugiu într-un alt loc din afara țării sale de origine sau a cărei cetățenie o are."

23. Prezentul manual se referă numai la determinarea statutului de refugiat în cadrul acestor două instrumente internaționale cu aplicare universală: Convenția din 1951 și Protocolul din 1967.

G. Azilul și condiția refugiaților

24. Manualul nu se referă la chestiuni strâns legate de determinarea statutului de refugiat, cum ar fi acordarea de azil refugiaților sau condiția juridică a refugiaților cărora li s-a recunoscut acest statut.

25. Deși există referiri la azil în Actul final al Conferinței plenipotențiarilor cât și în preambulul Convenției, acordarea de azil nu este tratată nici în Convenția din 1951, nici în Protocolul din 1967. Înalțul Comisariat a pledat întotdeauna în favoarea unei politici generoase în materie de azil, în spiritul Declarației Universale a drepturilor omului și a Declarației asupra azilului teritorial, adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 10 decembrie 1948 și, respectiv, la 14 decembrie 1967.

26. Cu privire la condiția refugiaților pe teritoriul statelor, aceasta face obiectul prevederilor de fond ale Convenției din 1951 și ale Protocolului din 1967 (vezi paragraful 12 (ii) de mai sus). Mai mult decât atât, trebuie acordată atenție Recomandării E conținută în Actul final al Conferinței plenipotențiarilor, care a adoptat Convenția din 1951 :

"Conferința

Exprimă speranța că Convenția privind statutul refugiaților va avea valoare de exemplu, depășindu-și scopul contractual și că toate națiunile vor fi ghidate de aceasta în acordarea pe cât posibil, a tratamentului pe care ea îl prevede persoanelor aflate pe teritoriul lor ca refugiați și care nu ar fi acoperite de termenii Convenției".

27. Această recomandare dă posibilitate statelor să rezolve acele probleme ce pot surveni cu privire la persoanele care nu sunt considerate ca satisfăcând pe deplin criteriile cuprinse în definiția noțiunii de "refugiat".

PARTEA ÎNTÂI
Criterii pentru determinarea statutului de refugiat

CAPITOLUL I PRINCIPII GENERALE

28. O persoană este considerată refugiat, în înțelesul Convenției din 1951, în măsura în care îndeplinește criteriile conținute în definiție. Aceasta va avea loc, în mod necesar, anterior datei la care statutul său de refugiat este determinat în mod normal. Prin urmare, recunoașterea statutului său de refugiat nu îl face refugiat, ci îl declară ca atare. Acesta nu devine refugiat ca rezultat al recunoașterii, ci este recunoscut fiindcă este un refugiat.

29. Determinarea statutului de refugiat este un proces ce se derulează în două etape. În prima etapă se stabilesc faptele relevante ale cazului, iar în cea de-a doua se aplică faptelor astfel stabilite definițiile din Convenția din 1951 și Protocolul din 1967.

30. Printre dispozițiile Convenției din 1951 care definește calitatea de refugiat se disting trei categorii ce au fost numite: clauze de "inclusiune", "de încetare" și "de excludere".

31. Clauzele de includere enunță criteriile pe care o persoană trebuie să le îndeplinească pentru a fi refugiat. Ele formează criteriile pozitive pe baza cărora se face determinarea statutului de refugiat. Așa numitele clauze de încetare și de excludere au o semnificație negativă: primele arată circumstanțele în care un refugiat pierde această calitate, iar cele din urmă enumeră circumstanțele în care o persoană este exclusă de la aplicarea Convenției din 1951, chiar dacă îndeplinește criteriile pozitive ale clauzelor de includere.

CAPITOLUL II CLAUZE DE INCLUDERE

A. Definiții

(1) Refugiați statuari

32. Articolul 1 A (1) al Convenției din 1951 prevede cazul refugiaților statuari, adică acele persoane considerate a fi refugiați în aplicarea dispozițiilor instrumentelor internaționale ce au precedat Convenția. Textul acestei dispoziții este următorul:

"Pentru scopurile prezentei convenții, termenul 'refugiat' se va aplica oricărei persoane care:

(1) a fost considerată refugiat potrivit Aranjamentelor din 12 mai 1926 și 30 iunie 1928 sau potrivit Convențiilor din 28 octombrie 1933 și din 10 februarie 1938 și Protocolului din 14 septembrie 1939 sau ca urmare a aplicării Constituției Organizației Internaționale pentru Refugiați;

Hotărârile de neeligibilitate luate de Organizația Internațională pentru Refugiați în timpul mandatului său, nu constituie o piedică pentru acordarea statutului de refugiat persoanelor care îndeplinesc condițiile prevăzute de paragraful 2 din prezenta secțiune".

33. Menționarea de mai sus a acestor instrumente diverse are ca scop stabilirea unei legături cu trecutul și asigurarea continuității protecției internaționale a refugiaților ce au făcut obiectul interesului comunității internaționale în diferite perioade anterioare. După cum a fost deja indicat (paragraful 4 de mai sus), în prezent aceste documente și-au pierdut mult din semnificație și o discuție a lor în acest context ar fi de o mică valoare practică. Oricum, o persoană care a fost considerată refugiat conform oricăruia dintre aceste documente este automat refugiat în conformitate cu Convenția din 1951. Astfel, un posesor al așa numitului "pașaport Nansen" sau al "certificatului de eligibilitate" eliberat de Organizația Internațională pentru Refugiați trebuie considerat refugiat în conformitate cu Convenția din 1951, cu excepția cazului când una din clauzele de încetare a devenit aplicabilă situației sale sau dacă acesta este exclus de la aplicarea Convenției, de una din clauzele de excludere. Aceasta este valabil și pentru copilul supraviețuitor al unui refugiat statutar.

(2) Definiția generală dată de Convenția din 1951

34. Conform Articolului 1 A (2) din Convenția din 1951, termenul "refugiat" se va aplica oricărei persoane care:

"În urma unor evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 și unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau opiniei politice, se află în afara țării a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să se pună sub protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsiindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă".

Această definiție generală este discutată, în detaliu, mai jos.

B. Interpretarea termenilor

(1) "Evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951"

35. Originea acestei date limită este explicată în paragraful 7 din Introducere. După adoptarea Protocolului din 1967 această dată și-a pierdut mult din semnificația practică. O interpretare a cuvântului "evenimente" nu mai prezintă interes decât pentru un mic număr de state până la Convenția din 1951 ce nu sunt în același timp și până la Protocolul din 1967.

36. Cuvântul "evenimente" nu este definit în Convenția din 1951, dar a fost înțeles ca reprezentând "întâmplări de importanță majoră" ce au provocat modificări teritoriale sau profunde schimbări politice și persecuții sistematice care au avut loc și care nu sunt decât efectul schimbărilor anterioare. Data limită se referă la acele evenimente în urma cărora o persoană a devenit refugiat și nu la data la care o persoană a devenit refugiat și nici la data la care aceasta și-a părăsit țara. Un refugiat poate să-și fi părăsit țara înainte sau după această dată, cu condiția ca temerea sa de persecuție să se datoreze unor "evenimente" desfășurate înainte de data limită sau efectelor produse la o dată ulterioară ca rezultat al acelor evenimente.

(2) "temere bine întemeiată de a fi persecutat"

(a) Analiză generală

37. Fraza "... unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată" este cheia definiției. Ea reflectă poziția autorilor săi cu privire la principalele elemente constitutive ale noțiunii de refugiat. Ea înlocuiește metoda inițială de a defini refugiații prin categorii (adică persoane de o anumită origine ce nu se bucură de protecția țării lor) prin crearea conceptului general de "temere" pentru motive bine întemeiate. Noțiunea de temere fiind subiectivă, definiția implică prezența unui element subiectiv la persoana care solicită să fie recunoscută ca refugiat. De aceea, determinarea statutului de refugiat va consta mai mult în evaluarea declarațiilor solicitantului decât în judecarea situației existente în țara sa de origine.

38. Elementului temere - care este o stare de spirit și o condiție subiectivă - îi este adăugat calificativul "bine întemeiată". Rezultă că statutul de refugiat nu este determinat doar de simpla existență a unei stări de spirit a celui în cauză, ci și de situația obiectivă pe care se bazează aceasta. Termenul "temeri bine întemeiate" conține deci atât un element subiectiv cât și unul obiectiv, iar pentru determinarea existenței unei temeri bine întemeiate trebuie luate în considerație ambele elemente.

39. Se poate presupune că, în general, o persoană nu și-ar abandona casa și țara decât constrânsă de motive imperioase, exceptând situațiile în care ea o face în căutarea aventurii sau pur și simplu ca să vadă lumea. Pot exista multe motive de constrângere care sunt imperioase și care pot fi înțelese, dar numai un motiv a fost desemnat drept criteriu al calității de refugiat. Expresia "în urma unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată" - pentru motivele menționate în definiție, prin indicarea unor motive specifice - face în mod automat ca toate celelalte motive de a se refugia să devină irelevante pentru definiție. Aceasta exclude deci persoanele care sunt victime ale foametei sau ale dezastrelor naturale, cu excepția cazului când ele au totodată temeri bine întemeiate de a fi persecutate pentru unul din motivele prevăzute. Oricum, astfel de alte motive nu pot fi în totalitate irelevante în procesul de determinare a statutului de refugiat, din moment ce toate circumstanțele trebuie luate în considerație pentru o înțelegere corectă a cazului solicitantului.

40. O evaluare a elementului subiectiv este inseparabil de o apreciere a personalității solicitantului, datorită faptului că reacțiile psihologice ale persoanelor nu sunt în mod obligatoriu aceleași în condiții identice. O persoană poate avea puternice convingeri politice sau religioase care, dacă nu sunt luate în considerație, îi pot face viața intolerabilă; alta poate să nu aibă astfel de convingeri puternice. O persoană poate lua o decizie impulsivă de a scăpa, în timp ce alta poate să-și planifice cu grijă plecarea.

41. Datorită importanței pe care definiția o acordă elementului subiectiv, o stabilire a credibilității este indispensabilă, acolo unde circumstanțele invocate nu reies suficient de clar din faptele din dosar. Va fi necesar să se ia în considerație trecutul personal și familial al solicitantului, apartenența sa la un anumit grup rasial, religios, național, social sau politic, interpretarea sa personală a situației în care se află și experiențele sale personale - cu alte cuvinte, orice ar putea servi pentru a indica faptul că motivul predominant al cererii sale este temerea. Temerea trebuie să fie rezonabilă. Totuși, temerea exagerată poate fi bine întemeiată dacă, ținând cont de toate elementele cazului respectiv, o astfel de stare de spirit poate fi considerată justificată.

42. În ce privește elementul obiectiv, este de asemenea necesar să se evalueze declarațiile făcute de solicitant. Autorităților competente, ce sunt chemate să determine statutul de refugiat, nu li se cere să judece condițiile din țara de origine a solicitantului. Totuși, declarațiile solicitantului nu pot fi considerate în abstract, ci trebuie analizate în contextul unor situații concrete. O cunoaștere a condițiilor din țara de origine a solicitantului - chiar dacă nu este un scop în sine - este un element important în aprecierea credibilității solicitantului. În general, temerea solicitantului trebuie considerată bine întemeiată dacă el poate stabili, într-o măsură rezonabilă, că rămânerea sa în continuare în țara de origine a devenit intolerabilă pentru sine din motivele indicate în definiție, sau ar deveni intolerabilă din aceleași motive, dacă s-ar reîntoarce acolo.

43. Nu este neapărat necesar ca aceste considerații să se bazeze pe experiența personală a solicitantului. De exemplu, ceea ce li s-a întâmplat prietenilor și rudelor sau altor membri ai aceluiași grup rasial sau social poate arăta bine că temerea sa de a deveni o victimă a persecuției, mai devreme sau mai târziu, este "bine întemeiată". Legile din țara de origine și, în particular, felul în care sunt aplicate sunt, de asemenea, relevante. În același timp, situația fiecărei persoane trebuie apreciată prin ea însăși. În cazul unei personalități bine cunoscute, posibilitatea de a fi persecutat poate fi mai mare decât în cazul unei persoane necunoscute. Toți acești factori, de exemplu, caracterul persoanei, trecutul acesteia, influența sa, averea sau sinceritatea sa, pot conduce la concluzia că temerea sa de persecuție este "bine întemeiată".

44. Cu toate că statutul de refugiat trebuie în mod normal să fie determinat pe baze individuale, sunt situații în care grupuri întregi au fost strămutate, în circumstanțe ce indică faptul că membrii grupului pot fi considerați individual ca refugiați. În astfel de situații este adesea necesar de a li se asigura asistența în condiții de extremă urgență și deci s-ar putea să nu fie posibil, din motive pur practice, să se procedeze la determinarea statutului de refugiat pentru fiecare membru al grupului. De aceea, s-a recurs la așa numita procedură de "determinare în grup" a statutului de refugiat, prin care fiecare membru al grupului este privit prima facie (în absența unei probe contrare) ca refugiat.

45. Separat de situațiile de tipul celor la care s-a făcut referire în paragraful precedent, un solicitant al statutului de refugiat trebuie, în mod normal, să prezinte motive serioase care se bazează pe teama sa individuală de persecuție. Se poate presupune că o persoană are o temere bine întemeiată de a fi persecutată dacă a fost deja victima persecuției dintr-unul din motivele enumerate în Convenția din 1951. Totuși, cuvântul "temere" nu se referă numai la persoane care au fost deja persecutate, ci și la acelea care doresc să evite o situație ce ar atrage riscul persecuției.

46. Expresiile "temere de persecuție" sau chiar "persecuție" nu fac parte din vocabularul utilizat în mod curent de refugiat. Într-adevăr, un refugiat va invoca rar "temerea de persecuție" în acești termeni, deși o va prezenta deseori în relatările sale încă o dată, în timp ce un refugiat poate avea opinii foarte bine conturate pentru care a trebuit să sufere, din motive psihologice el poate să nu fie capabil să-și descrie experiențele și situația în termeni politici.

47. Un caz clasic în care se pune problema de a ști dacă temerea solicitantului este bine întemeiată este acela în care solicitantul posedă un pașaport național valabil. S-a afirmat, uneori, că posesia unui pașaport semnifică faptul că autoritățile care l-au eliberat nu intenționează să persecute posesorul, deoarece altfel nu i l-ar fi eliberat. Deși acest lucru poate fi adevărat în unele cazuri, multe persoane s-au folosit de un mijloc legal pentru a ieși din țara lor, pentru că aceasta era singura posibilitate de a scăpa și, în plus, nu și-au expus niciodată opiniile politice, pentru a nu-și crea o situație periculoasă față de autorități.

48. Posesia unui pașaport nu poate fi considerată totdeauna o dovadă de loialitate din partea posesorului, sau un indiciu al absenței temerii. Un pașaport poate chiar să fie eliberat unei persoane indezirabile în țara sa de origine, cu singurul scop de a-i asigura plecarea; pot exista, de asemenea, cazuri în care pașaportul a fost obținut într-un mod ilegal. În concluzie, simpla posesie a unui pașaport național valid nu este un obstacol pentru recunoașterea statutului de refugiat.

49. Dacă, pe de altă parte, un solicitant insistă, fără motive întemeiate să păstreze pașaportul valabil al unei țări sub a cărei protecție nu dorește să se pună, aceasta poate arunca un dubiu asupra valabilității afirmației sale de a avea o "temere bine întemeiată". Un refugiat nu trebuie, în mod normal, să-și păstreze pașaportul național odată ce i s-a recunoscut acest statut.

50. Totuși, ar putea exista situații excepționale în care o persoană ce a îndeplinit criteriile pentru recunoașterea statutului de refugiat să își poată păstra pașaportul național sau să primească unul nou de la autoritățile țării sale de origine în cadrul unor aranjamente speciale. În particular, acolo unde astfel de aranjamente nu implică faptul că posesorul unui pașaport național este liber să se întoarcă în țara sa fără o permisiune prealabilă, acestea pot să nu fie incompatibile cu statutul de refugiat.

(b) *Persecuția*

51. Nu există o definiție universal acceptată a "persecuției", iar diferitele tentative de a formula o astfel de definiție au avut un succes limitat. Din Articolul 33 al Convenției din 1951, se poate deduce că o amenințare a vieții sau libertății pe motive de rasă, religie, naționalitate, opinie politică sau apartenența la un anumit grup social constituie întotdeauna persecuție. Alte violări grave ale drepturilor omului - din aceleași motive - vor constitui, de asemenea, persecuție.

52. Dacă alte acțiuni ce aduc prejudicii sau amenințări pot constitui persecuție va depinde de circumstanțele fiecărui caz, ținând cont de elementul subiectiv la care s-a făcut referire în paragrafele precedente. Caracterul subiectiv al temerii de persecuție cere o evaluare a opiniilor și sentimentelor persoanei interesate. De asemenea, orice măsuri luate anterior împotriva acesteia trebuie, în mod necesar, să fie privite în lumina unor astfel de opinii și sentimente datorită diversităților de structuri psihologice ale persoanelor și circumstanțelor fiecărui caz, interpretarea noțiunii de persecuție nu poate fi uniformă.

53. Mai mult decât atât, un solicitant poate să fi fost subiectul diferitelor măsuri ce în ele însele nu conduc la persecuție (de exemplu, discriminare sub diferite forme) combinate, în unele cazuri, cu alți factori ostili (de exemplu, atmosfera generală de insecuritate în țara de origine). În astfel de situații, diferitele elemente implicate, dacă sunt luate împreună, produc un efect în mintea solicitantului care poate justifica rezonabil afirmarea unei temeri justificate de persecuție pe "motive cumulative". Este inutil de adăugat că nu este posibilă stabilirea unei reguli generale conform căreia "motivele cumulative" să poată conduce la fundamentarea cererii de recunoaștere a statutului de refugiat. Aceasta va depinde, în mod necesar, de toate circumstanțele cazului respectiv, incluzând contextul geografic, istoric și etnologic.

(c) *Discriminarea*

54. Într-adevăr, în multe societăți, într-o măsură mai mare sau mai mică, există diferențe în tratamentul aplicat diferitelor grupuri. Persoanele care primesc un tratament mai puțin favorabil ca rezultat al unor astfel de diferențe nu sunt, în mod necesar, victime ale persecuției. Numai în anumite circumstanțe această discriminare poate duce la persecuție. Un astfel de caz ar fi când măsurile discriminatorii ar conduce la consecințe de natură a aduce prejudicii substanțiale persoanei interesate, de exemplu, restricții grave ale dreptului de a-și câștiga existența, ale dreptului acesteia de a-și practica religia, sau de a avea acces la facilitățile educaționale, disponibile în mod normal pentru toți.

55. Acolo unde măsurile discriminatorii nu sunt grave prin ele însele, acestea pot conduce, totuși, la o rezonabilă temere de persecuție, dacă produc în mintea persoanei interesate sentimentul de neîncredere și insecuritate cu privire la viitorul existenței sale. Dacă astfel de măsuri discriminatorii conduc la persecuție, aceasta se va determina în lumina tuturor circumstanțelor. Afirmarea temerii de persecuție va fi, bineînțeles, mai puternică în cazul în care persoana a fost victima mai multor măsuri discriminatorii de acest tip și unde, astfel, se produc efecte cumulative.

(d) *Pedeapsa*

56. Trebuie să se facă o distincție clară între persecuție și pedeapsa prevăzută pentru o infracțiune de drept comun. Persoanele ce fug pentru a scăpa de urmărire sau pedepse pentru astfel de infracțiuni, în mod normal, nu sunt refugiați. Trebuie reamintit că un refugiat este o victimă - sau o potențială victimă - a injustiției, și nu o persoană ce fuge de justiție.

57. Cu toate acestea, diferențierea de mai sus poate fi confuză în unele cazuri. În primul rând, o persoană vinovată de săvârșirea unei infracțiuni de drept comun poate fi pasibilă de a fi pedepsită în mod excesiv, ceea ce poate echivala cu o persecuție în înțelesul definiției. De altfel, urmărirea penală pentru unul din motivele menționate în definiție (de exemplu, din cauza educației religioase "ilegale" date unui copil) poate constitui prin ea însăși o formă de persecuție.

58. În al doilea rând, pot fi cazuri în care o persoană, pe lângă faptul că se teme de urmărire judiciară sau de a fi pedepsită pentru o infracțiune de drept comun, poate avea, de asemenea, "o temere bine întemeiată de persecuție". În astfel de cazuri, persoana respectivă este refugiat. Totuși, este necesară evaluarea faptului dacă infracțiunea în cauză nu are un caracter atât de grav încât să atragă după sine încadrarea solicitantului în clauzele de excludere.

59. În vederea determinării faptului dacă urmărirea penală merge până la persecuție va fi, de asemenea, necesar să se facă referire la legile țării în cauză, deoarece este posibil ca o lege să nu fie conformă cu standardele acceptate în domeniul drepturilor omului. Totuși cel mai adesea, nu legea este discriminatorie, ci aplicarea ei. Urmărirea penală pentru o infracțiune împotriva "ordinii publice", de exemplu, distribuirea de broșuri, poate fi un motiv pentru persecutarea unei persoane din cauza conținutului politic al publicației.

60. În astfel de cazuri, datorită evidentei dificultăți în evaluarea legilor altei țări, autoritățile naționale pot lua decizii, în mod frecvent, luând drept etalon propria legislație națională. De altfel, se poate recurge cu folos la principiile stabilite în diferite documente internaționale ce se referă la drepturile omului, în special în pactele internaționale referitoare la drepturile omului, ce au forță obligatorie față de statele părți și care sunt documente la care au aderat multe state până la Convenția din 1951.

(e) *Consecințele plecării ilegale sau ale șederii neautorizate în afara țării de origine*

61. Legislația unor state impune pedepse severe cetățenilor ce pleacă din țară în mod ilegal sau rămân peste graniță fără autorizație. Acolo unde sunt motive de crezut că o persoană, datorită plecării sale ilegale sau șederii neautorizate peste graniță, este pasibilă de pedepse severe, recunoașterea sa ca refugiat va fi justificată dacă se poate arăta că motivele plecării sau rămânerii în afara țării au legătură cu cele enumerate în Articolul I A (2) al Convenției din 1.951. (vezi paragraful 66 și următoarele.)

(f) *Distingerea migranților economici de refugiați*

62. Un migrant este o persoană care, din motive diferite de cele conținute în definiție, își părăsește voluntar țara în vederea stabilirii sale în altă parte. El se poate deplasa din dorința de schimbare sau de aventură, din motive familiale sau din alte motive de natură personală. Dacă acesta se deplasează exclusiv din considerente economice, este un migrant economic și nu un refugiat.

63. În același timp, distingerea între un migrant economic și un refugiat este, uneori, la fel de lipsită de claritate ca și stabilirea unei distincții între măsurile economice și politice din țara de origine a solicitantului. În spatele măsurilor economice ce afectează mijloacele de existență ale unei persoane pot exista țeluri rasiale, religioase sau politice, dirijate împotriva unui anumit grup. Acolo unde măsurile economice compromit existența economică a unei anumite părți a populației (de exemplu, retragerea dreptului la comerț, sau taxe discriminatorii ori excesive pentru grupuri etnice sau religioase specifice), victimele acestor măsuri pot, conform circumstanțelor concrete, să devină refugiați atunci când își părăsesc țara.

64. Chestiunea de a ști dacă persoana este o victimă a măsurilor economice generale (adică acelea aplicate întregii populații, fără discriminare) va depinde de circumstanțele cazului. Obiecțiile față de măsuri economice generale nu sunt, prin ele însele, motive pentru a cere statutul de refugiat. Pe de altă parte, ceea ce poate apărea inițial ca fiind motive economice care au determinat plecarea ar putea implica, în realitate, un element politic și, prin urmare, opiniile

politice ale persoanei pot fi cele care o expun unor consecințe grave, mai mult decât obiecțiile acesteia cu privire la măsurile economice propriu-zise

(g) Agenți ai persecuției

65. În mod normal, persecuția este leagă de acțiunile autorităților unei țări. Ea poate emana, de asemenea, de la părți ale populației ce nu respectă standardele stabilite de legile țării respective. Unul din cazuri poate fi intoleranța religioasă, ce duce la persecuție, într-o țară altfel laică, unde unele fracțiuni ale populației nu respectă credințele religioase ale celorlalți. Acolo unde actele grave de discriminare sau altele infracționale sunt comise de populația locală, acestea pot fi considerate ca persecuție dacă sunt tolerate cu bună știință de autorități, sau dacă autoritățile refuză, sau se dovedesc incapabile să ofere o protecție adecvată.

(3) "datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social sau a opiniei politice"

(a) Analiză generală

66. Pentru a fi considerată refugiat o persoană trebuie să demonstreze o temere bine întemeiată de a fi persecutată, pentru unul din motivele prezentate mai sus. Nu are importanță dacă persecuția vine dintr-un singur motiv sau dintr-o combinație de două sau mai multe dintre ele. Deseori, solicitantul însuși poate să nu fie conștient de motivele de persecuție de care se teme. În același timp, nu este de datoria lui să-și analizeze cazul într-o asemenea măsură încât să identifice motivele într-un mod foarte precis.

67. Este de datoria examinatorului, când investighează faptele cazului, să stabilească motivul sau motivele persecuției de care solicitantul se teme și să decidă dacă acestea se încadrează în termenii definiției din Convenția din 1951. Este evident că, adeseori, motivele de persecuție se vor suprapune. De obicei, la o singură persoană vor fi mai multe elemente combinate, de exemplu, un oponent politic ce aparține unei grupări religioase sau naționale, ori ambelor, iar combinarea de astfel de motive în persoana sa poate fi relevantă în evaluarea temerii sale bine întemeiate.

(b) Rasa

68. În contextul prezent, rasa trebuie înțeleasă în sensul său cel mai larg, pentru a include toate felurile de grupări etnice la care ne referim ca "rase" în limbajul comun. Frecvent, această noțiune va implica, de asemenea, apartenența la un grup social specific de descendență comună, ce formează o minoritate în cadrul unei populații majoritare. Discriminarea din motive de rasă este condamnată universal, ca una din cele mai flagrante violări ale drepturilor omului. De aceea, discriminarea rasială reprezintă un element important în determinarea existenței persecuției.

69. Discriminarea din motive rasiale va conduce adeseori la persecuție, în sensul Convenției din 1951. Acesta va fi cazul când, ca rezultat al discriminării rasiale, demnitatea umană a unei persoane este afectată în așa măsură încât se încalcă cele mai elementare și inalienabile drepturi ale omului, sau atunci când nesocotirea existenței barierelor de ordin rasial antrenează consecințe grave.

70. În mod normal, simplul fapt de a aparține unui oarecare grup rasial nu va fi suficient pentru a stabili temeinicia unei solicitări a statutului de refugiat. Totuși, pot fi situații în care, datorită circumstanțelor particulare ce afectează grupul, o astfel de apartenență este prin ea însăși un motiv suficient pentru a justifica temerea de persecuție.

(c) Religia

71. Declarația universală a drepturilor omului și Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice proclamă dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și religie, drept ce include atât libertatea unei persoane de a-și schimba religia și convingerile cât, și libertatea sa de a-și manifesta religia și convingerile sale deopotrivă în public și în particular, prin educație, practicare, cult și ritualuri.

72. Persecuția din "motive de religie" poate lua diferite forme, de exemplu, interzicerea apartenenței la o comunitate religioasă, de a practica un cult în public sau în particular, de a da sau primi educație religioasă, sau aplicarea de măsuri grave de discriminare față de persoane deoarece își practică religia sau aparțin unei anumite comunități religioase.

73. În mod normal, simpla apartenență la o comunitate religioasă nu va fi suficientă pentru a justifica temeinicia unei cereri de recunoaștere a statutului de refugiat. Cu toate acestea pot exista circumstanțe speciale în care simpla apartenență poate fi o justificare suficientă.

(d) Naționalitatea

74. În acest context, termenul "naționalitate" nu trebuie înțeles numai ca "cetățenie". El se referă, de asemenea, la apartenența la un grup etnic sau lingvistic și, uneori, se poate suprapune termenului de "rasă". Persecuția din motive de naționalitate poate consta în motive ostile și măsuri prejudiciabile dirijate împotriva unei minorități naționale (etnică, lingvistică) și, în unele circumstanțe, faptul de a aparține unei astfel de minorități poate conduce, prin el însuși, la temerea bine întemeiată de persecuție.

75. Coexistența în cadrul frontierelor unui stat a două sau a mai multor grupuri naționale (etnice, lingvistice) poate crea situații de conflict și, totodată, situații de persecuție sau de pericol de persecuție. Nu întotdeauna poate să fie ușor să se distingă persecuția din motive de naționalitate de persecuția din motive de opinie politică, atunci când un conflict între grupuri etnice este combinat cu mișcări politice, îndeosebi acolo unde acestea se identifică cu o naționalitate" specifică.

76. Dacă în majoritatea cazurilor persecuția din motive de naționalitate este resimțită de persoane ce aparțin unei minorități naționale, au existat totuși, în diferite părți ale lumii, multe cazuri în care o persoană aparținând unui grup majoritar să se poată teme de persecuție din partea unei minorități dominante.

(e) Apartenența la un anumit grup social

77. În mod normal, prin "anumit grup social" se înțeleg persoanele care aparțin unui grup ce are aceeași origine, obiceiuri sau statut social. Temerea de persecuție, ca urmare a acestei apartenențe, se poate suprapune frecvent cu temerea de persecuție din alte motive, de exemplu, rasă, religie sau naționalitate.

78. Apartenența la un anumit grup social poate fi la baza persecuției, fie datorită lipsei de încredere în loialitatea grupului față de guvern, datorită poziției politice, a antecedentelor și activităților economice ale membrilor grupului sau datorită faptului că simpla existență a grupului social este privită ca un obstacol în aplicarea politicii guvernului.

79. În mod normal, simpla apartenența la un anumit grup social nu va fi suficientă pentru a justifica temeinicia cererii de acordare a statutului de refugiat. Totuși, pot exista circumstanțe speciale în care simpla apartenență la un anumit grup să constituie un motiv suficient de temere de persecuție.

(f) Opinia politică

80. A avea opinii politice diferite de cele ale guvernului nu înseamnă în sine, un motiv pentru a cere statutul de refugiat, ci solicitantul trebuie să demonstreze că se teme de persecuție datorită acestor opinii. Aceasta presupune că solicitantul are opinii netolerate de autorități, opinii ce sunt critice la adresa politicii sau a metodelor utilizate. Se presupune, de asemenea, faptul că astfel de opinii au ajuns la cunoștința autorităților sau îi sunt atribuite de către acestea solicitantului. Opiniile politice ale unui profesor sau ale unui scriitor pot fi mai cunoscute decât cele ale unei persoane care nu are aceleași raporturi cu publicul. Importanța relativă sau tenacitatea opiniilor solicitantului - atât cât pot fi stabilite din circumstanțele cazului - vor fi, de asemenea, relevante.

81. În timp ce definiția vorbește de persecuție "datorită opiniei politice", se poate ca nu întotdeauna să fie posibilă stabilirea unei legături cauzale între opinia exprimată și tratamentul aplicat, sau presupus că va fi aplicat solicitantului. Astfel de tratamente s-au bazat rareori în mod expres pe "opinie". Mult mai frecvent, astfel de măsuri iau forma unor sancțiuni pentru pretinse acte criminale îndreptate împotriva puterii conducătoare. De aceea, va fi necesar să se stabilească atât opiniile politice ale solicitantului, care se află la baza comportamentului său, cât și faptul că acestea au dus, sau pot duce, la persecuția de care el se teme.

82. După cum s-a indicat mai sus, persecuția "datorită opiniei politice" implică faptul că un solicitant are opinii care ori au fost exprimate ori au ajuns în atenția autorităților. În orice caz, pot exista și situații în care solicitantul nu și-a exprimat opiniile însă, datorită tăriei convingerilor sale, ar fi rezonabil să se presupună că opiniile acestuia vor fi, mai devreme sau mai târziu, exprimate, iar ca rezultat, solicitantul va intra în conflict cu autoritățile. Acolo unde această

eventualitate poate fi rezonabil acceptată, solicitantul poate fi considerat ca având o temere de persecuție datorită opiniei sale politice.

83. Solicitantul care afirmă că se teme de persecuție din cauza opiniei politice trebuie să demonstreze că autoritățile din țara sa de origine îi cunoșteau opiniile înainte de părăsirea țării. El ar fi putut să-și ascundă opiniile politice și să nu fi suferit niciodată vreo discriminare sau persecuție. Totuși, simplul fapt de a refuza să se pună sub protecția guvernului său, ori refuzul de a se întoarce, pot dezvălui adevărata stare de spirit a solicitantului și pot conduce la temerea de persecuție. În astfel de circumstanțe, pentru a aprecia temeinicia temerii de persecuție trebuie să se examineze consecințele pe care solicitantul le-ar înfrunta dacă s-ar întoarce în țara sa. Aceasta se aplică, în mod deosebit, așa numiților refugiați "sur place".

84. Acolo unde o persoană este urmărită sau pedepsită pentru o infracțiune cu caracter politic, trebuie să se facă distincție între faptul dacă urmărirea penală este o urmare a opiniei politice sau a unor acte ce sunt motivate politic. Dacă urmărirea penală se referă la un act pedepsibil, comis din motive politice, și dacă pedeapsa prevăzută este conformă normelor de drept ale țării respective, teama de astfel de urmărire nu-i va conferi solicitantului calitatea de refugiat.

85. Considerarea ca refugiat a unui infractor politic va depinde de mulți alți factori. Urmărirea penală pentru o infracțiune poate să fie, în funcție de circumstanțe, un pretext pentru a-l pedepsi pe delincvent pentru opiniile sale politice sau pentru exprimarea acestora. De asemenea, pot exista motive să se creadă că un delincvent politic va fi expus unei pedepse excesive, arbitrare pentru pretinsul delict. Astfel de pedepse excesive sau arbitrare vor echivala cu persecuția.

86. Pentru a determina dacă un infractor politic poate fi considerat refugiat trebuie avute, de asemenea, în vedere următoarele elemente: personalitatea solicitantului, opinia sa politică, motivația și natura actului comis, natura urmăririi penale și motivele acesteia, precum și natura legii pe care se bazează urmărirea penală. Aceste elemente pot conduce la demonstrarea faptului că, pentru actul pe care l-a comis, persoana respectivă se teme de persecuție și nu numai de urmărire penală și de pedeapsa prevăzută de lege pentru astfel de fapte.

(4) "se află în afara țării a cărei cetățenie o are"

(a) Analiză generală

87. În acest context, naționalitatea se referă la "cetățenie". Fraza "este în afara țării a cărei cetățenie o are" se referă la persoane care au o cetățenie pentru a le distinge de apatrizi. În majoritatea cazurilor, refugiații păstrează cetățenia țării lor de origine.¹¹

88. Este una din cerințele generale ale recunoașterii statutului de refugiat ca solicitantul să fie în afara țării a cărei cetățenie o are. Nu există nici o excepție de la această regulă. Protecția internațională nu poate fi aplicată atâta timp cât o persoană se află sub jurisdicția teritorială a țării sale de origine.

89. De aceea, acolo unde un solicitant invocă temerea de persecuție în legătură cu țara sa de cetățenie, trebuie stabilit că, de fapt, acesta posedă în mod efectiv cetățenia acelei țări. Totuși, pot exista îndoieli cu privire la faptul dacă o persoană are o cetățenie. Aceasta pentru că, uneori, ea însăși nu cunoaște cu certitudine că are o cetățenie anume sau că este apatridă. Acolo unde cetățenia sa nu poate fi clar stabilită, statutul său de refugiat trebuie determinat într-o manieră similară cu cea pentru persoanele apatride adică, în loc de țara a cărei cetățenie o are, va trebui luată în considerație țara rezidenței sale obișnuite avute anterior. (Vezi paragrafele de la 101 la 105 de mai jos.)

90. După cum s-a menționat mai sus, temerea bine întemeiată de a fi persecutat a unui solicitant trebuie să fie în legătură cu țara a cărei cetățenie o are. Atâta timp cât nu are nici o temere în legătură cu țara a cărei cetățenie o are, se poate aștepta ca acesta să se pună sub protecția acelei țări. El nu are nevoie de protecție internațională și, de aceea, nu este refugiat.

91. Nu este nevoie întotdeauna ca temerea de a fi persecutat să se extindă la întregul teritoriu al țării a cărei cetățenie o are refugiatul. Astfel, în ciocnirile etnice sau în cazul unor tulburări grave echivalente unor situații de război civil, persecuția unui grup specific, etnic sau național, poate surveni numai într-o parte a țării. În astfel de cazuri, o persoană nu va fi exclusă de la acordarea statutului de refugiat doar pentru că ar fi putut căuta adăpost într-o

altă parte a aceleiași țări dacă, analizând toate circumstanțele, n-ar fi fost rezonabil să ne așteptăm ca persoana să acționeze astfel.

92. Situația persoanelor având mai mult decât o cetățenie este tratată în paragrafele 106 și 107 de mai jos.

93. Cetățenia poate fi dovedită prin posesia unui pașaport național. Posesia unui astfel de pașaport creează o prezumție prima facie că posesorul este cetățean al țării care a eliberat pașaportul, doar dacă acesta nu conține o mențiune contrară. O persoană care este titulara unui pașaport ce arată că este cetățean al țării care l-a eliberat dar care, totodată, afirmă că nu are cetățenia acelei țări, trebuie să-și justifice afirmația, de exemplu, demonstrând că pașaportul este un așa numit "pașaport de conveniență" (aparent un pașaport în regulă, ce este eliberat uneori de autorități celor ce nu sunt cetățenii statului respectiv). Totuși, simpla afirmație făcută de către titularul pașaportului că acesta i-a fost eliberat numai ca titlu de călătorie nu este suficientă pentru a infirma prezumția de cetățenie. În unele cazuri, se pot obține informații de la autoritatea care a eliberat pașaportul. Dacă astfel de informații nu pot fi obținute într-un timp rezonabil, examinatorul va trebui să decidă asupra credibilității celor demonstrate de solicitant, prin evaluarea tuturor celorlalte elemente ale cazului său.

(b) Refugiați "sur place"

94. Cerința ca o persoană să se afle în afara țării sale pentru a fi considerată refugiat nu înseamnă că aceasta trebuie să fi părăsit în mod necesar ilegal țara, nici măcar că a trebuit să o părăsească din cauza unei temeri bine întemeiate. Persoana în cauză poate să se fi decis să ceară recunoașterea statutului său de refugiat doar după ce deja a fost în străinătate o oarecare perioadă de timp. O persoană care nu a fost refugiat când și-a părăsit țara, dar care devine refugiat la o dată ulterioară, este numită refugiat "sur place".

95. O persoană devine refugiat "sur place" datorită evenimentelor ce survin în țara sa de origine în timpul absenței sale. Diplomați și alte oficialități ce lucrează în străinătate, prizonieri de război, studenți, muncitori migranți și alții, au cerut statutul de refugiat în timpul rezidenței lor în străinătate și au fost recunoscuți ca refugiați.

96. O persoană poate deveni refugiat "sur place" ca rezultat al propriilor sale acțiuni, de exemplu prin asocierea cu refugiați deja recunoscuți, sau prin exprimarea vederilor sale politice în țara sa de rezidență. Determinarea faptului dacă astfel de acțiuni sunt suficiente pentru a justifica o temere bine întemeiată de persecuție trebuie făcută printr-o examinare atentă a circumstanțelor. În mod deosebit, trebuie avut în vedere dacă astfel de acțiuni au putut parveni la cunoștința autorităților țării de origine a persoanei precum și modul de considerare a lor de către respectivele autorități.

(5) "și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește să solicite protecția acestei țări"

97. Spre deosebire de fraza tratată la subcapitolul (6) de mai jos, această frază se referă la persoane care au o cetățenie. Dacă nu poate sau nu dorește să se pună sub protecția guvernului său, refugiatul este întotdeauna o persoană care nu se bucură de o astfel de protecție.

98. A nu putea să solicite o astfel de protecție implică circumstanțe independente de dorința persoanei respective. De exemplu, poate exista o stare de război, de război civil sau de alte tulburări grave ce împiedică țara a cărei cetățenie o are să-i acorde protecția sau care fac ineficace o astfel de protecție. De asemenea, se poate ca țara de naționalitate să fi refuzat să acorde protecție solicitantului. Un asemenea refuz poate confirma sau întări temerea de persecuție a acestuia, putând constitui, într-adevăr, un element al persecuției.

99. Factorii ce constituie refuzul protecției trebuie determinați conform circumstanțelor cazului. Dacă se pare că solicitantului i-au fost refuzate servicii (de exemplu, refuzul eliberării unui pașaport național ori prelungirea valabilității sale sau refuzul de a i se permite accesul pe teritoriul național) acordate în mod normal compatrioților săi, aceasta poate constitui un refuz de protecție în sensul definiției.

100. Sintagma nu dorește se referă la refugiați care refuză să accepte protecția guvernului țării a cărei cetățenie o au. Această situație este explicată de fraza "datorită acestei temeri". Acolo unde o persoană dorește protecția țării sale, o astfel de dorință va fi în mod normal incompatibilă cu afirmația că se află în afara acelei țări "datorită unei temeri bine întemeiate de a fi persecutată". Atunci când este acceptată să beneficieze de protecția țării sale și nu există motive

întemeiate, bazate pe temere, de a o refuza, persoana respectivă nu are nevoie de protecție internațională și nu este considerată refugiat.

(6) “sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care își avea reședința obișnuită, ca urmare a unor astfel de evenimente nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă”

101. Această frază, ce se referă la refugiații apatrizi este paralelă cu cea precedentă privind refugiații care au cetățenie. În cazul unui refugiat apatrid, "țara a cărei cetățenie o are" este înlocuită cu "țara în care își avea reședința obișnuită", iar expresia "nu dorește să se pună sub protecția..." este înlocuită de cuvintele "nu dorește să se reîntoarcă". Refugiatul apatrid nu poate, în mod evident, să solicite protecția țării în care avea, în mod obișnuit, reședința. Mai mult, odată ce o persoană apatridă a părăsit țara în care avea reședința obișnuită, din motivele indicate în definiție, aceasta este de obicei în imposibilitatea de a se reîntoarce.

102. Se va reține că nu toate persoanele apatride sunt refugiați. Pentru a fi refugiați, acestea trebuie să se afle în afara țării în care aveau reședința obișnuită, dintr-unul din motivele indicate în definiție. Atunci când aceste motive nu există, persoana apatridă nu este un refugiat.

103. Astfel de motive trebuie examinate în legătură cu "țara în care își avea reședința obișnuită" și față de care este invocată teama. Aceasta a fost definită de autorii proiectului Convenției din 1951 ca țara în care acesta a avut reședința și unde a fost sau se teme că va fi persecutat dacă se reîntoarce.

104. O persoană apatridă poate avea mai multe țări în care a avut reședința obișnuită și poate să se teamă de persecuție în raport cu mai multe dintre aceste țări. Definiția nu cere ca refugiatul apatrid să satisfacă criteriile față de toate aceste țări.

105. Odată ce o persoană apatridă a fost recunoscută ca refugiat în raport cu "țara în care își avea reședința obișnuită", orice schimbare viitoare a țării de reședință obișnuită nu-i va afecta statutul de refugiat.

(7) Dubla sau multipla cetățenie

Articolul 1 A (2), paragraful 2, al Convenției din 1951, prevede:

“În cazul unei persoane care are mai multe cetățenii, expresia 'țară a cărei cetățenie o are' vizează fiecare dintre țările a cărei cetățenie o are. Nu va fi considerată ca lipsită de protecția țării a cărei cetățenie o are orice persoană care, fără un motiv valabil, bazat pe o temere bine întemeiată, nu a solicitat protecția uneia dintre țările a cărei cetățenie o are.”

106. Această clauză, care este într-o mare măsură explicativă prin ea însăși, are ca scop să excludă de la statutul de refugiat toate persoanele ce au dublă sau multiplă cetățenie și care pot să solicite protecția a cel puțin una dintre țările ai căror cetățeni sunt. Ori de câte ori este posibil, protecția națională are prioritate față de protecția internațională.

107. În examinarea cazului unui solicitant cu dublă sau multiplă cetățenie este necesar să se facă distincția între posesia unei cetățenii, din punct de vedere juridic, și beneficierea de protecția țării respective. Pot fi cazuri în care solicitantul are cetățenia unei țări față de care nu are nici o temere, dar o astfel de cetățenie poate fi considerată ca fiind ineficace din moment ce nu implică protecția acordată, în mod normal, cetățenilor. În astfel de circumstanțe, posesia celei de-a doua cetățenii nu va fi incompatibilă cu statutul de refugiat. Ca regulă, trebuie să fi existat o cerere pentru protecție și un refuz de acordare a acesteia, înainte de a se decide că respectiva cetățenie este ineficace. Dacă nu există un refuz explicit de acordare a protecției, absența unui răspuns într-un timp rezonabil poate fi considerată drept refuz.

(8) Limitarea geografică

108. La vremea când a fost redactată Convenția din 1951, un număr de state nu voiau să-și asume obligații a căror extindere nu putea fi prevăzută. Această dorință a dus la includerea datei de 1951, la care s-a făcut deja referire (paragrafele 35 și 36 de mai sus). Totodată, ca răspuns la dorința unor guverne, Convenția din 1951 a dat statelor părți posibilitatea de a-și limita obligațiile ce decurgeau din Convenție, la persoanele care au devenit refugiați ca rezultat al evenimentelor petrecute în Europa.

109. Astfel, Articolul 1 B al Convenției din 1951 prevede că:

"(1) Pentru scopurile prezentei Convenții, cuvintele 'evenimente petrecute înaintea datei de 1 ianuarie 1951', ce figurează la Articolul 1, secțiunea A, vor putea fi înțelese în sensul de:

(a) "evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa", sau

(b) "evenimente petrecute înainte de 1 ianuarie 1951 în Europa sau în altă parte";

și fiecare stat contractant va face, în momentul semnării, ratificării sau aderării, o declarație prin care va preciza sensul pe care înțelege să-i dea acestei expresii din punctul de vedere al obligațiilor asumate de el în virtutea prezentei Convenții.

(2) Orice stat contractant care a adoptat alternativa (a) va putea în orice moment să își extindă obligațiile sale adoptând alternativa (b) printr-o notificare adresată Secretarului General al Națiunilor Unite."

110. La data redactării acestui manual, 9 dintre statele părți la Convenția din 1951 își menținuseră opțiunea pentru alternativa a), "evenimente petrecute în Europa". În timp ce refugiați din alte părți ale lumii obțin frecvent azil în unele din aceste țări, totuși acestea nu le acordă statutul de refugiat pe baza Convenției din 1951.

CAPITOLUL VI PRINCIPIUL UNITĂȚII FAMILIEI

181. Inspirându-se din Declarația Universală a Drepturilor Omului, care stipulează că "familia este unitatea de grup naturală și fundamentală a societății și are dreptul de a fi protejată de societate și de stat", majoritatea instrumentelor internaționale în materia drepturilor omului conțin prevederi similare pentru protecția unității familiei.

182. Actul final al Conferinței ce a adoptat Convenția din 1951:

"Recomandă guvernelor să ia măsurile necesare pentru protecția familiei refugiatului. în special cu privire la:
(1) Asigurarea menținerii unității familiei refugiatului, îndeosebi în cazurile în care capul familiei a îndeplinit condițiile necesare pentru a fi admis într-o anumită țară.
(2) Protecția refugiaților minori, îndeosebi a celor neînsoțiți, mai ales în cazul tutelei și adopției."

183. În definiția termenului de refugiat, Convenția din 1951 nu conține principiul unității familiei. Totuși, mai sus menționata recomandare din Actul final al Conferinței este respectată de majoritatea statelor, fie că sunt sau nu părți la Convenția din 1951 sau la Protocolul din 1967.

184. În cazul în care capul familiei îndeplinește criteriile conținute în definiție, membrilor de familie aflați în întreținerea sa li se acordă, de regulă, statutul de refugiat, pe baza principiului unității familiei. Este evident, totuși, că statutul de refugiat nu trebuie acordat acestor membri de familie dacă acesta este incompatibil cu statutul lor juridic. Astfel, un membru al familiei unui refugiat poate avea cetățenia țării de azil sau a altei țări, putându-se bucura de protecția țării respective. În astfel de împrejurări, nu va fi necesar ca acestuia să i se acorde statutul de refugiat.

185. Referitor la membrii familiei care pot beneficia de principiul unității familiei, trebuie să se includă cel puțin soțul, soția și copiii minori. În practică, pot fi luați în considerare și alți membri ai familiei aflați în întreținerea refugiatului, precum părinții vârstnici, dacă aceștia locuiesc împreună cu refugiatul respectiv. Pe de altă parte, atunci când capul familiei nu este refugiat, nu există nici un motiv care să îl împiedice pe oricare dintre membrii familiei aflați în întreținerea sa ca, pe baza Convenției din 1951 sau a Protocolului din 1967, să ceară recunoașterea ca refugiat, dacă invocă, în acest scop, motive proprii. Altfel spus, principiul unității familiei operează în favoarea membrilor de familie aflați în întreținere și nu împotriva acestora.

186. Principiul unității familiei nu se aplică numai în cazul în care toți membrii familiei devin refugiați în același timp, ci și atunci când unitatea familiei s-a destrămat temporar datorită plecării unuia sau mai multora dintre membrii săi. 187. Atunci când unitatea familiei s-a destrămat prin divorț, separare sau deces, persoanele întreținute cărora li s-a acordat statutul de refugiat pe baza principiului unității familiei își vor păstra statutul de refugiat, cu excepția cazurilor în care aceștia se încadrează într-una din clauzele de încetare sau doresc să-și păstreze statutul de refugiat doar pentru avantaje personale; ori dacă ei înșiși nu mai doresc să fie considerați refugiați.

188. Dacă persoana aflată în întreținerea unui refugiat intră sub incidența unuia sau mai multora din clauzele de excludere, aceasta nu trebuie să aibă acces la statutul de refugiat.

PARTEA A DOUA

Proceduri pentru determinarea statutului de refugiat

A. Aspecte generale

189. După cum s-a văzut, Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 conțin definiția persoanei care este refugiat în termenii acestor instrumente. În mod evident, pentru ca statele părți la Convenție și la Protocol să poată aplica prevederile acestora, refugiații trebuie să fie identificați. O asemenea identificare, adică, determinarea statutului de refugiat, deși menționată în Convenția din 1951 (a se vedea Articolul 9), nu este reglementată în mod explicit. Cu precădere, în Convenție nu se indică ce fel de proceduri trebuie adoptate pentru determinarea statutului de refugiat. Prin urmare, rămâne la latitudinea fiecărui stat contractant să stabilească procedura pe care o consideră cea mai adecvată, ținând cont de propria sa structură administrativă și constituțională.

190. Trebuie reamintit faptul că solicitantul statutului de refugiat se află, de regulă, într-o situație extrem de vulnerabilă. El se găsește într-un mediu străin, unde poate întâmpina dificultăți serioase, de natură tehnică și psihologică, atunci când își prezintă cazul autorităților dintr-o țară străină, deseori într-o limbă pe care nu o cunoaște. De aceea, cererea sa trebuie să fie examinată în cadrul unor proceduri special stabilite, de personal calificat, având cunoștințele și experiența necesară, și care înțelege dificultățile și necesitățile solicitantului.

191. Datorită faptului că această problemă nu este reglementată în mod explicit de către Convenția din 1951, procedurile adoptate de statele părți la Convenția din 1951 și la Protocolul din 1967 sunt extrem de variate. Într-o serie de țări statutul de refugiat este determinat în cadrul unor proceduri oficiale elaborate anume în acest scop, în timp ce în alte țări chestiunea statutului de refugiat este luată în considerație în cadrul procedurilor generale existente pentru admiterea străinilor. Totodată, în alte țări statutul de refugiat este determinat pe baza unor proceduri neoficiale, sau ad-hoc pentru scopuri limitate, cum ar fi eliberarea documentelor de călătorie.

192. Având în vedere această situație, precum și faptul că nu se poate ca toate statele obligate de Convenția din 1951 și Protocolul din 1967 să stabilească proceduri identice, Comitetul Executiv al Programului Înaltului Comisariat, la cea de-a douăzeci și opta sa sesiune din octombrie 1977, a formulat recomandarea ca aceste proceduri să îndeplinească anumite cerințe minimale. Aceste cerințe minimale, ce reflectă situația deosebită a solicitantului statutului de refugiat - la care s-a făcut referire mai sus, și care asigură faptul că solicitantului i se acordă anumite garanții esențiale - sunt următoarele:

- (i) Autoritatea competentă (de exemplu, ofițerul de imigrație sau ofițerul poliției de frontieră, căreia i se adresează solicitantul la graniță sau pe teritoriul unui stat contractant, trebuie să aibă instrucțiuni precise pentru a se ocupa de cazurile ce pot intra în sfera instrumentelor internaționale în materie. Acestea trebuie să i se ceară să acționeze în conformitate cu principiul nereturnării și să trimită aceste cereri la autoritățile superioare.
- (ii) Solicitantul trebuie să primească informațiile necesare asupra procedurii pe care trebuie s-o urmeze.
- (iii) Trebuie să existe o autoritate clar definită - ori de câte ori este posibil, o singură autoritate centrală - cu responsabilitatea de a examina cererile de acordare a statutului de refugiat și de a lua decizii în primă instanță.
- (iv) Solicitantului trebuie să i se acorde toate înlesnirile necesare, inclusiv serviciile unui interpret calificat, pentru a-și putea depune cererea la autoritățile competente. Solicitanților trebuie să li se aducă la cunoștință că au posibilitatea de a contacta un reprezentant al ICNUR, cu care trebuie să li se permită să ia legătura.
- (v) Solicitantului trebuie să i se aducă la cunoștință când este recunoscut ca refugiat și să i se elibereze documente care să certifice acest statut.
- (vi) Dacă solicitantul nu este recunoscut, trebuie să i se acorde un termen rezonabil pentru a face apel, în scopul unei reexaminării oficiale a deciziei, fie la aceeași autoritate, fie la o altă autoritate administrativă ori judiciară, în funcție de procedura folosită.
- (vii) Solicitantului trebuie să i se permită să rămână în țară până la luarea unei decizii asupra cererii sale inițiale de către autoritatea competentă la care s-a făcut referire în paragraful (iii) de mai sus, exceptând cazul în care autoritatea respectivă a stabilit că cererea este, în mod evident, abuzivă. Trebuie, de asemenea, să i se permită rămânerea în țară până la luarea unei decizii la apelul sau înaintat la o autoritate administrativă superioară sau la o instanță judecătorească.

193. De asemenea, Comitetul Executiv și-a exprimat speranța că și celelalte state părți la Convenția din 1951 și la Protocolul din 1967 vor lua, în viitorul apropiat, măsurile ce se impun pentru a stabili astfel de proceduri și că vor considera, favorabil, participarea ICNUR la aceste proceduri, în maniera cuvenită.

194. Determinarea statutului de refugiat, strâns legată de chestiuni privind azilul și admiterea, este de interes pentru Înalțul Comisariat în exercitarea funcției sale de a acorda refugiaților protecție internațională. Într-o serie de țări, Biroul Înalțului Comisariat participă, în diverse forme, la procedurile de determinare a statutului de refugiat. O asemenea participare se bazează pe Articolul 35 al Convenției din 1951 și Articolul II al Protocolului din 1967, care prevăd că statele contractante se angajează să coopereze cu Biroul Înalțului Comisariat.

B. Stabilirea faptelor

(1) Principii și metode

195. În primul rând, trebuie ca faptele semnificative ale cazului individual să fie prezentate de solicitantul însuși. Apoi, este de datoria examinatorului însărcinat cu determinarea statutului de refugiat să stabilească valabilitatea oricărei dovezi și credibilitatea declarațiilor solicitantului.

196. Ca principiu juridic general, cel care poartă răspunderea principală pentru prezentarea dovezilor este persoana care înaintează cererea. Adesea, totuși, solicitantul nu poate să vină în sprijinul declarațiilor sale cu documente sau alt gen de dovezi, cazurile în care acesta poate face dovada tuturor afirmațiilor sale constituind mai curând excepția decât regula. În majoritatea cazurilor, persoana care fuge de persecuție sosește numai cu strictul necesar și, de foarte multe ori, chiar și fără documente personale. Astfel, în timp ce sarcina producerii de dovezi aparține, în principiu, solicitantului, datoria de a stabili și evalua toate faptele pertinente este împărțită între solicitant și examinator. Mai mult, în anumite cazuri este posibil ca cel care va folosi toate mijloacele aflate la dispoziția sa, pentru a produce dovezile necesare în sprijinul cererii, să fie chiar examinatorul. Totuși, chiar și astfel de cercetări independente pot să nu fie întotdeauna încununate de succes, putând să existe declarații ce nu pot fi considerate dovezi. În astfel de cazuri, dacă relatarea solicitantului pare credibilă, acestuia ar trebui să i se acorde beneficiul dubiului, dacă nu sunt probe contrare.

197. Așadar, condiția prezentării de dovezi nu trebuie să fie aplicată într-un mod prea strict, având în vedere dificultatea prezentării dovezilor, inerentă situației deosebite în care se găsește solicitantul statutului de refugiat. Cu toate acestea, îngăduința față de o astfel de posibilă lipsă de dovezi nu înseamnă cătuși de puțin că declarațiile nesuținute cu dovezi trebuie să fie neapărat acceptate ca fiind adevărate, dacă ele sunt neconcordanțe cu relatarea generală făcută de solicitant.

198. Persoana care, datorită experiențelor trăite, s-a temut de autoritățile din țara sa, se poate simți, în continuare, în nesiguranță față de oricare altă autoritate. În consecință, acesteia îi poate fi teamă să se exprime liber și să ofere o relatare deplină și exactă a cazului său.

199. Dacă în mod normal este suficient un singur interviu pentru a aduce o clarificare asupra relatării solicitantului, examinatorul poate considera că este necesar să recurgă la încă un interviu pentru elucidarea oricărei neconcordanțe vizibile și rezolvarea oricăror contradicții, precum și pentru aflarea unei explicații la orice prezentare distorsionată sau tănuire de probe materiale. Declarațiile neadevărate nu constituie prin ele însele un motiv pentru neacordarea statutului de refugiat, fiind de competența examinatorului să evalueze astfel de declarații în lumina tuturor circumstanțelor cazului respectiv.

200. Examinarea în profunzime a diferitelor metode de investigație nu constituie scopul prezentului manual. Totuși, putem menționa faptul că informațiile de bază sunt date, în primă instanță, prin completarea unui chestionar tip. De regulă, examinatorul nu va putea lua o decizie pe baza unor astfel de informații, fiind necesare unul sau mai multe interviuri personale cu solicitantul. Va fi nevoie ca examinatorul să câștige încrederea solicitantului pentru a-l ajuta pe acesta să-și prezinte cazul și să-și explice în detaliu opiniile și sentimentele. Desigur, în crearea unui astfel de climat este deosebit de important ca declarațiile solicitantului să fie tratate ca fiind confidențiale, iar acesta să fie informat asupra acestui fapt.

201. Foarte frecvent, procesul de determinare a faptelor nu va putea fi încheiat înainte de stabilirea unui larg spectru de circumstanțe. Scoaterea întâmplărilor izolate în afara contextului poate crea confuzie. De asemenea, trebuie luat în

considerație efectul cumulativ al experiențelor trăite de solicitant. Uneori, acolo unde nici un incident nu apare ca fiind în mod deosebit important un incident minor poate fi "ultima picătură"; și, deși poate că nici un incident izolat nu este suficient, suma tuturor întâmplărilor relatate de solicitant poate face ca temerea sa să fie "bine întemeiată" (vezi paragraful 53 de mai sus).

202. Deoarece concluzia examinatorului asupra faptelor, precum și impresia sa personală despre solicitant conduc la luarea unei decizii ce afectează vieți omenești, el trebuie să procedeze conform criteriilor bazate pe spiritul dreptății și al înțelegerii și, bineînțeles, judecata sa nu trebuie să fie influențată de considerații personale de genul că solicitantul ar fi un "caz care nu merită".

(2) *Beneficiul dubiului*

203. Chiar și după ce 'solicitantul a depus eforturi reale pentru a-și proba relatarea, poate exista încă o lipsă de dovezi suficiente pentru susținerea unora din declarațiile sale. După cum s-a explicat mai sus (paragraful 196), este aproape imposibil ca un refugiat să "dovedească" fiecare componentă a cazului său, iar dacă aceasta ar fi o cerință imperativă, majoritatea refugiaților nu ar mai putea fi recunoscuți ca atare. De aceea, este necesar adesea ca solicitantului să i se acorde beneficiul dubiului.

204. Totuși, beneficiul dubiului trebuie acordat numai după obținerea și verificarea tuturor dovezilor disponibile și când examinatorul este satisfăcut în privința credibilității generale a solicitantului. Este necesar ca declarațiile solicitantului să fie coerente și plauzibile și să nu fie contrare faptelor notorii.

(3) *Sumar*

205. Prin urmare, procesul de stabilire și evaluare a faptelor poate fi rezumat după cum urmează:

(a) Solicitantul trebuie:

- (i) Să spună adevărul și să colaboreze pe deplin cu examinatorul în stabilirea completă a faptelor.
- (ii) Să depună eforturi pentru a-și susține declarațiile prin orice dovezi care îi stau la îndemână și să ofere explicații satisfăcătoare în privința oricărei lipse a dovezilor.
- (iii) Să ofere, în detaliu, toate informațiile semnificative în legătură cu persoana sa și cu experiența sa personală, pentru a-i da examinatorului posibilitatea de a stabili faptele relevante. Solicitantului trebuie să i se ceară să dea o explicație coerentă a tuturor motivelor invocate în sprijinul cererii sale de acordare a statutului de refugiat, el fiind obligat să răspundă la toate întrebările ce îi sunt adresate.

(b) Examinatorul trebuie:

- (i) Să se asigure că solicitantul își prezintă cazul cât mai complet posibil și cu toate dovezile de care dispune.
- (ii) Să determine credibilitatea solicitantului și să evalueze dovezile prezentate (acordându-i solicitantului beneficiul dubiului, dacă este cazul), în vederea stabilirii elementelor obiective și subiective ale situației respectivului.
- (iii) Să coreleze aceste elemente cu criteriile relevante ale Convenției din 1951, pentru a ajunge la o concluzie corectă în privința aplicării statutului de refugiat.

C. Cazuri ce pun probleme deosebite în stabilirea faptelor

(1) *Persoane cu deficiențe mentale*

206. S-a observat că pentru determinarea statutului de refugiat trebuie să se stabilească atât elementul subiectiv al temerii, cât și cel obiectiv al faptului dacă această temere este justificată.

207. Deseori, examinatorul se confruntă cu un solicitant cu deficiențe mentale sau tulburări de comportament ce stânjenesc examinarea normală a cazului său. Deoarece, cu toate acestea, o astfel de persoană poate fi refugiat, nu se poate ca cererea sa să nu fie luată în considerație, fiind nevoie, în astfel de cazuri, de tehnici deosebite de examinare.

208. Ori de câte ori este posibil, în astfel de cazuri, examinatorul trebuie să obțină avizul medical de specialitate. Raportul medical trebuie să conțină informații asupra naturii și gravității bolii mentale, trebuind să stabilească măsura

în care solicitantul este capabil să-și prezinte cazul (vezi paragraful 205 de mai sus). Examinatorul își va stabili maniera de abordare a cazului respectiv în funcție de rezultatele acestui raport medical.

209. Această manieră de abordare va fi diferită, în funcție de gradul mai mult sau mai puțin avansat al bolii solicitantului, neputându-se stabili reguli rigide. De asemenea, trebuie luate în considerare natura și gradul de "teamă" a solicitantului, deoarece în cazul persoanelor care au fost expuse persecuțiilor severe apar, în mod frecvent, diferite tulburări psihice. Pentru a se ajunge la o concluzie, acolo unde există indicii că teama exprimată de solicitant nu s-ar baza pe experiența trăită de acesta, sau că ar fi exagerată, va fi nevoie să se țină cont mai mult de circumstanțele obiective decât de declarațiile solicitantului.

210. În orice caz, va fi necesar ca solicitantului să i se înlesnească sarcina de a produce dovezi, trebuind ca acele informații care nu pot fi obținute de la solicitant să fie căutate în altă parte, de exemplu, la prieteni, rude sau alte persoane apropiate acestuia ori, dacă situația o impune, la tutorele solicitantului. De asemenea, poate fi necesar ca anumite concluzii să reiasă din circumstanțele externe: dacă, de exemplu, solicitantul face parte dintr-un grup de refugiați, se poate presupune că acesta le împărtășește soarta, calificându-se, ca și aceștia, pentru același statut. .

211. În concluzie, în cadrul examinării cererii unui astfel de solicitant nu se poate acorda aceeași importanță care este dată, de regulă, elementului subiectiv al "temerii", care poate fi mai puțin credibil, fiind necesar să se pună mai mult accentul pe situația obiectivă. .

212. Având în vedere considerațiile de mai sus, cercetările efectuate pentru determinarea statutului de refugiat în cazul unei persoane cu tulburări mentale vor fi, de regulă, mai aprofundate decât într-un caz "normal", necesitând o examinare atentă a trecutului acestuia, folosind orice surse externe de informație disponibile.

(2) Minori neînsoțiți

213. Nu există nici o prevedere specială în Convenția din 1951 referitoare la statutul de refugiat, pe criterii de vârstă. Definiția refugiatului se aplică în mod egal tuturor persoanelor, indiferent de vârstă. Când este necesar să se determine statutul de refugiat al unui minor, pot apărea probleme datorită dificultății de aplicare a conceptului de "temere bine întemeiată" în cazul acestuia. Când minorul este însoțit de unul dintre părinți (sau de amândoi) ori de un alt membru al familiei de care este dependent și care cere statut de refugiat, statutul de refugiat al minorului va fi determinat în conformitate cu principiul unității familiei (paragrafele de la 181 la 188 de mai sus).

214. Determinarea faptului dacă un minor neînsoțit îndeplinește condițiile pentru a i se acorda statutul de refugiat se face, în primă instanță, în funcție de dezvoltarea intelectuală și maturitatea acestuia. În general, în cazul copiilor, este nevoie să se recurgă la serviciile specialiștilor experți în comportamentul copiilor. Nefiind independenți din punct de vedere juridic, copiii și adolescenții trebuie, dacă este cazul, să aibă un tutore numit care are îndatorirea de a contribui la promovarea unei decizii în interesele minorului. În absența părinților sau a tutorelui legal numit, este de datoria autorităților să se asigure că interesele solicitantului minor al statutului de refugiat sunt pe deplin protejate.

215. Când minorul nu mai este copil, ci adolescent, i se va determina mai ușor statutul de refugiat, ca în cazul unui adult, deși aceasta va depinde, desigur, de gradul de maturitate a adolescentului. În lipsa unor indicii contrare, se poate presupune că o persoană de 16 ani sau peste această vârstă este suficient de matură pentru a avea o temere bine întemeiată de persecuție. De regulă, se poate presupune că minorii sub 16 ani nu sunt suficient de maturi. Aceștia pot avea propriile lor temeri și opțiuni, care poate că nu au, însă, aceeași semnificație ca în cazul unei persoane adulte.

216. Totuși, trebuie subliniat că acestea sunt numai niște linii directoare generale, maturitatea intelectuală a unui minor neputând fi determinată decât în contextul antecedentelor sale personale, familiale și culturale.

217. În cazul în care un minor nu a atins un grad suficient de maturitate care să facă posibilă stabilirea existenței unei temeri bine întemeiate, ca în cazul unui adult, va fi necesar să se acorde o mai mare importanță anumitor factori obiectivi. Astfel, dacă minorul neînsoțit se găsește în compania unor refugiați, acest lucru poate - în funcție de împrejurări - să arate că și acesta este refugiat.

218. Trebuie luate în considerație circumstanțele părinților sau ale altor membrii de familie, inclusiv situația din țara de origine a minorului. Dacă există motive să se creadă că părinții doresc ca acesta să fie în afara țării de origine, crezând în mod justificat că astfel ar evita să fie persecutat, se va presupune că și copilul are o astfel de teamă.

219. Dacă opțiunea părinților nu poate fi stabilită sau dacă aceasta este diferită sau în conflict cu cea a copilului, examinatorul, în cooperare cu specialiștii care îl asistă, va trebui să ia o decizie în privința temeiniciei temerii minorului, pe baza tuturor circumstanțelor cunoscute, cerându-se, în acest caz, o interpretare mai largă a beneficiului dubiului.

Anexa I

EXTRAS DIN ACTUL FINAL AL CONFERINȚEI PLENIPOTENȚIARILOR LA NAȚIUNILE UNITE ASUPRA STATUTULUI REFUGIAȚILOR ȘI PERSOANELOR APATRIDE

IV

Conferința a adoptat în unanimitate următoarele recomandări:

- A.**
"CONFERINȚA,
"Considerând că eliberarea și recunoașterea documentelor de călătorie este necesară pentru facilitarea deplasării refugiaților și, în special, a reinstalării acestora:
"Îndeamnă guvernele ce sunt parte la Acordul interguvernamental privind eliberarea documentelor de călătorie ale refugiaților, semnat la Londra la 15 octombrie 1946, sau care recunosc documentele de călătorie eliberate conform dispozițiilor acestui Acord, să continue să elibereze sau să recunoască astfel de documente de călătorie și să extindă eliberarea de astfel de documente refugiaților așa cum sunt definiți în Articolul 1 al Convenției privind statutul refugiaților sau să recunoască documentele de călătorie eliberate unor astfel de persoane, până când își vor asuma obligațiile din cadrul Articolului 28 al numitei Convenții."
- B.**
"CONFERINȚA,
"Considerând că unitatea familiei, grupul natural și fundamental al societății, este un drept esențial al refugiatului, și că astfel de unitate este amenințată în mod constant, și
"Luând notă cu satisfacție că, în conformitate cu comentariile oficiale ale Comitetului ad-hoc asupra apatridiei și a problemelor legate de aceasta, drepturile acordate unui refugiat se extind și la membrii familiei sale,
"Recomandă guvernelor să ia măsurile necesare pentru protecția familiei refugiatului, în special cu privire la:
(1) Asigurarea menținerii unității familiei refugiatului, îndeosebi în cazurile în care capul familiei a îndeplinit condițiile necesare pentru a fi admis într-o anumită țară,
(2) Protecția refugiaților minori, îndeosebi a celor neînsoțiți, mai ales în cazul tutelei și adopției."
- C.**
"CONFERINȚA,
"Considerând că, în sferele morale, legale și materiale, refugiații au nevoie de sprijinul serviciilor de ajutor respective, în special cele ale organizațiilor neguvernamentale corespunzătoare,
"Recomandă guvernelor și organismelor interguvernamentale să faciliteze, încurajeze și să susțină eforturile organizațiilor calificate în acest domeniu."
- D.**
"CONFERINȚA,
"Considerând că multe persoane încă își părăsesc țara de origine din motive de persecuție și că sunt îndreptățite să primească protecție specială ținând cont de poziția lor,
"Recomandă ca guvernele să continue să primească refugiați pe teritoriile lor și ca ele să acționeze concertat, într-un adevărat spirit internațional de cooperare, pentru ca acești refugiați să poată găsi azil cât și posibilitatea de a se reinstala."
- E.**
"CONFERINȚA,
"Exprimă speranța că Convenția privind statutul refugiaților va avea valoare de exemplu depășindu-și scopul contractual și că toate națiunile vor fi ghidate de aceasta în acordarea, pe cât posibil, a tratamentului pe care ea îl prevede și persoanelor aflate pe teritoriul lor ca refugiați și care nu ar fi acoperite de termenii Convenției."

Anexa II CONVENȚIA DIN 1951 PRIVIND STATUTUL REFUGIAȚILOR și Anexa III PROTOCOLUL DIN 1967 PRIVIND STATUTUL REFUGIAȚILOR sunt parte a legislației interne.